

**Uitdagende gesprekken in de zaakvakken:
kritisch denken als middel en doel**

april 2015
Resi Damhuis, Anne-Christien Tammes, Eefje van der Zalm & Arie Vonk

Lectoraat Interactie en taalbeleid **marnix** academie

Programma

- Denkkader
- Didactiekmodel voor zaakvakken met taaldenkgesprekken in het PO:
 - model voor geschiedenis
 - in praktijk
 - model voor andere vakken
- Wat doe je als taalcoördinator?

2

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Onderwijs in theorie

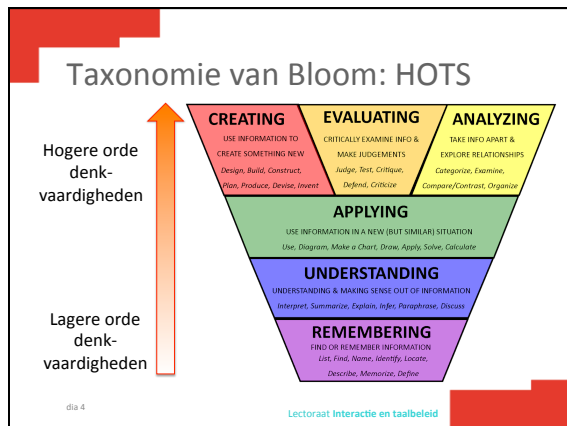
Doel van modern (21e eeuw) primair onderwijs:
alle leerlingen worden kritische denkers

- academische taal (Schlepppegel, 2012; Henrichs, 2010)
- “exploratory talk” (Mercer & Littleton, 2007)
 - “accountable talk” (Resnick, 1999)
 - “sustained shared thinking” (Siraj-Blatchford, 2009)
- genre pedagogy (Gibbons, 2009): kritisch denken en redeneren = een genre
- “learning discourse through doing discourse” (Gibbons, 2006)
- dialoog op zich als doel van onderwijs (Wegerif, 2013)

3

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Taxonomie van Bloom: HOTS

Hogere orde denkvaardigheden

Lagere orde denkvaardigheden

dia 4

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Onderwijs in de praktijk

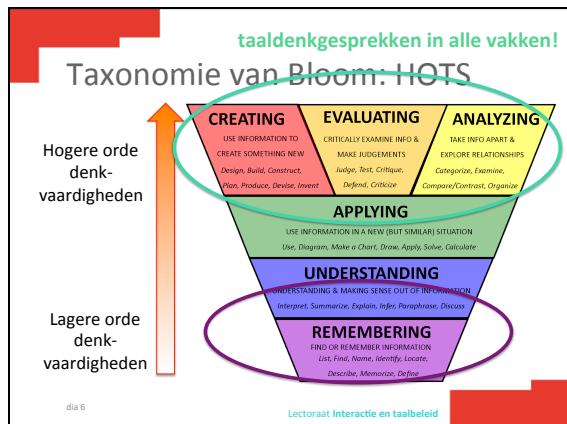
- leerkrachten (Littleton & Mercer, 2013): forse moeite met interacties realiseren die kinderen uitdagen tot denken en redeneren
- leerlingen (Damhuis & de Blauw, 2011):
 - worden zelden uitgedaagd tot denken en redeneren
 - zijn het niet gewend om uitgedaagd te worden
 - zijn niet gewend om door dialoog te leren: van en met elkaar

5

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Taxonomie van Bloom: HOTS

taaldenkgesprekken in alle vakken!

Hogere orde denkvaardigheden

Lagere orde denkvaardigheden

dia 6

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Hoofdvraag

Hoe kunnen leerkrachten interacties creëren die kritisch denken en redeneren in diverse zaakvakken stimuleren?

→ Focus: Historisch redeneren (Van Boxtel & Van Drie, 2008). Hoe kan specifieke geschiedenisdidactiek geïntegreerd worden met interactiedidactiek?

→ Implicaties: andere zaakvakken

7 Lectoraat Interactie en taalbeleid

De draad van het verhaal

leerlingen

(aanstaande) leerkrachten

taalcoördinatoren

8 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Geschiedenis in het PO

Historisch redeneren:

- beschrijven
- vergelijken
- verklaren

Waarom toen zoveel verschillende goden?

9 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Combinatie → versterking

Geschiedenisonderwijs:

- Historisch redeneren? → o.a. met taaldenkgesprekken **als middel**
- Onderzoekende houding?
- Multiperspectivisch kijken?

Taalonderwijs en geïntegreerd vak-taal-onderwijs:

- Taalontwikkeling? → o.a. met taaldenkgesprekken **als doel**
- Denkontwikkeling?

→ Voorwaarde: **kwaliteit** van het gesprek

10 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Ontwerponderzoek

G

I

GI

11 Lectoraat Interactie en taalbeleid

leerlingen: historisch redeneren

krachtige kwestie

historische context

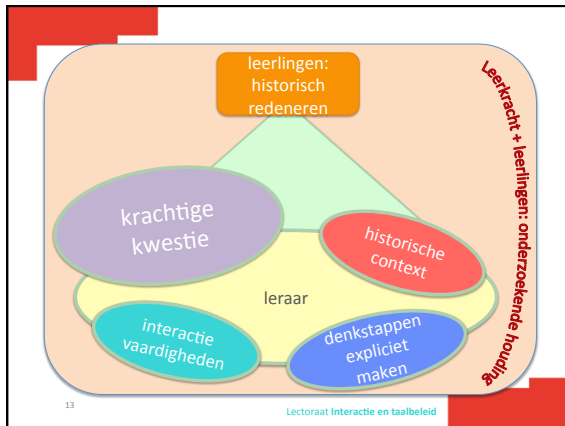
leraar

interactie vaardigheden

denkstappen expliciet maken

Leerkracht + leerlingen: onderzoekende houding

12 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Hoe werkt een krachtige kwestie?

- interessant, boeiend, uitdagend: *Hè?!*
- kinderen actief: oplossingen, standpunten en argumenten
- ruimte: actief nadenken, gedachten verwoorden en uitwisselen:
 - co-constructie van kennis en inzicht
- zelf onderzoekersrol; af en toe expertrol: verdiepend punt inbrengen

14 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Krachtige kwestie met en zonder kennis?

In oriëntatie:
Stel je voor dat er **nu**...

Na informatie:
Stel je voor dat je **toen** leefde en...

15 Lectoraat Interactie en taalbeleid

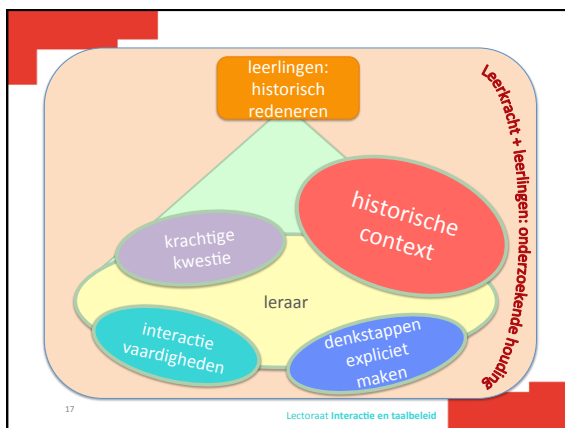
Krachtige kwesties bij GS-doelen

Doelen van de les:
Vandaag leer je dat de Franken de Friezen willen bekeren en dat de prediking van het christendom in Nederland gevaarlijk was.

Om die inhoud heen zetten krachtige kwesties de kinderen aan het denken:

- Hoe zou het zijn als je je nu moest bekeren?
- Wat vind je dat er met de moordenaars van Bonifatius moet gebeuren?
- Kan het verhaal ook anders verteld worden?

16 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Beelden die kinderen hebben

- kinderen hebben al beelden
- kloppen die?
- respect voor vroeger: niet 'gek'
- in gesprek krijg je zicht op hun beelden
- in gesprek wordt nieuwe historische info aan beelden toegevoegd
- inleven in andere tijd
- vanuit verschillende perspectieven

Je het verleden eigen maken, daar draait het om

18 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Historische context bij Romeinen

Les

- les 1:
De onoverwinnelijkheid
- les 2:
Het alledaagse leven van een kind bij een castellum
- les 3:
Het toenmalige godendom

Perspectieven

- politiek, cultuur
- maatschappij, gezondheidszorg, economie
- religie, politiek, maatschappij

19

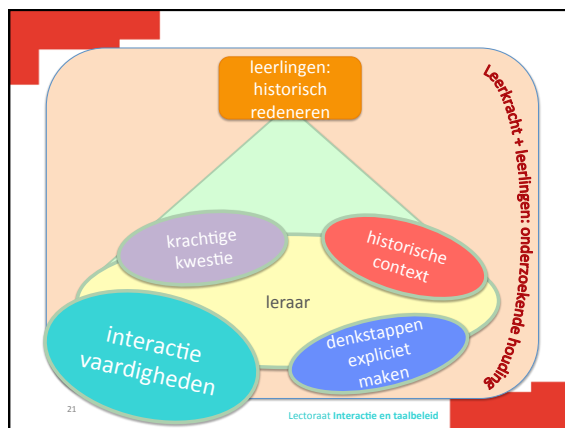
Lectoraat Interactie en taalbeleid

Praktijk: Wie vertelt het verhaal?

- Groep 7, Marciëlla
- Thema: Monniken en ommelandvaarders, uit *Speurtocht*
- Onderwerp: verhaal wordt verteld door oude vrouw die als klein meisje in het gevolg van Bonifatius meereisde en erbij was toen die werd vermoord.

20

Lectoraat Interactie en taalbeleid

21

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Denkgesprekken

Ruimte

- geen controlevragen, maar denkragen of denkpunten
- stil blijven
- luisterresponsen geven
- minder vragen stellen, maar kinderen op elkaar laten reageren

Inhoudelijke diepte

- inhoud van kinderen oppakken
- verdiepend element inbrengen: expertrol
- complexe taaldenkfuncties: vergelijken, redeneren, argumenteren, oorzaak-gevolg, enz.

22

Lectoraat Interactie en taalbeleid

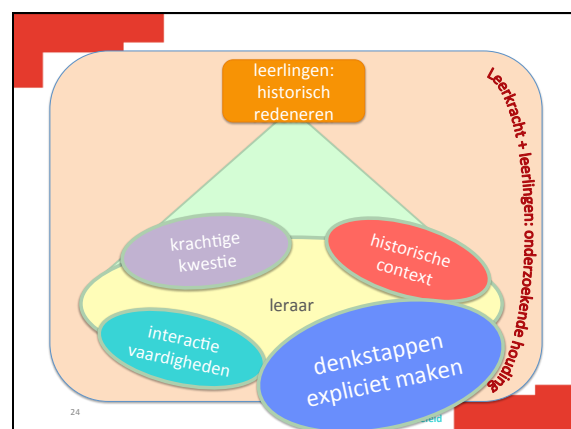
Praktijk: Ruimte scheppen

- Juf Tessa, groep 6
- Thema: De late middeleeuwen
- Onderwerp: Nederland wordt één

Kijkvraag: Hoe schept Tessa ruimte voor actieve bijdragen van de leerlingen?

23

Lectoraat Interactie en taalbeleid

24

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Leren denken...

- lijn vasthouden:
 - voor leerkracht: om het gesprek te kunnen bijsturen
 - voor leerlingen: om te snappen waar ze mee bezig zijn in het taaldenkgesprek
- lijn expliciet maken = benoemen
- stappen expliciet maken = benoemen
 - model leidt tot autonomie

25 Lectoraat Interactie en taalbeleid

Steun bij leren denken: voorbeelden

- *We zijn samen aan het onderzoeken hoe het toen ging.*
- *We hebben al verschillende meningen gehoord. Heeft iemand nog een andere mening?*
- *Dit waren nu allemaal voordelen. Zouden er ook nadelen aan zitten?*
- **Voor geschiedenis... en vaak ook voor kritisch denken in het algemeen**

26 Lectoraat Interactie en taalbeleid

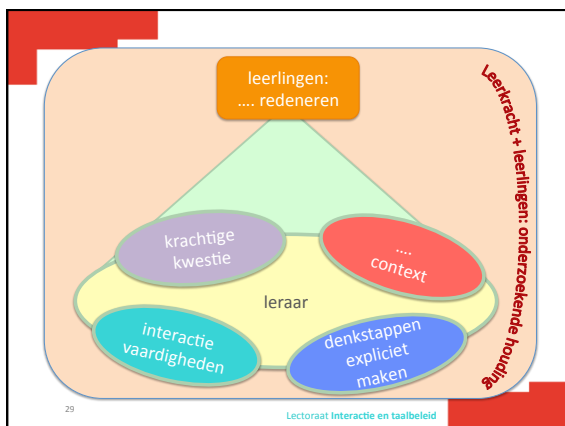
Praktijk: Denkstappen in je groep

- Marciëlla, groep 7
- Thema: Monikken en ommelandvaarders, uit *Speurtocht*
- Onderwerp: moeten de moordenaars van Bonifatius gestraft worden?

Kijkvraag: welke denkstappen verwoordt Marciëlla?

27 Lectoraat Interactie en taalbeleid

28 Lectoraat Interactie en taalbeleid

En nu verder...

- aan de slag met wat je hebt gehoord
 - en / of naar de workshop
De taalcoördinator & taaldenkgesprekken in zaakvakonderwijs
- **25 nov. 2015 Symposium middag**
Kritisch denken in alle vakken
Marnix Academie, Utrecht

31

Lectoraat Interactie en taalbeleid

Bronnen

- Boxtel, C. van & Drie, J. van (2008). Het vermogen tot historisch redeneren. *Hermes, jaargang 12, nummer 43*, p. 45-54..
- Damhuis, R., De Blauw, A. & Brandenburg, N. (2004). *CombiList, een instrument voor taalontwikkeling via interactie. Praktische vaardigheden voor leiders en leerkrachten*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Damhuis, R. & Sytema, S. (2011). De leerkracht zet kinderen aan tot denken. De kern van taal- en zaakvakonderwijs. *Basisschoolmanagement, 2011, 05*, 20-24.
- Damhuis, R., Vonk, A., Tammes, A-C. & Postma, G. (2013). Taal, denken en geschiedenis. Historisch redeneren met kinderen op de basisschool. *Kleio, jrg. 54, nov.*, 4-9.
- Vonk, A. & Sytema, S. (2012) Interactie geeft geschiedenis-didactiek lucht. *Taal Lezen Primair, nr. 1 (april)*, 7-9.

32

Lectoraat Interactie en taalbeleid